

Vägledning för anställda och förtroendevalda i Nyköpings kommun om mutor och jäv

Antagen av kommunfullmäktige

Om MUTOR och BESTICKNING

Mutor och korruption är inte så utbredd i vårt land, men det förekommer även här. Vi som verkar inom en kommun måste vara särskilt observanta på riskerna med att ta emot gåvor eller andra förmåner från kunder eller leverantörer. Som ett komplement till den strafflagstiftning som finns i Brottsbalken har kommunfullmäktige fastställt följande riktlinjer för hur vi i Nyköpings kommun och våra kommunala bolag ska förhålla oss i dessa avseenden.

Vad är muta och bestickning

Mutbrott begås när någon för sin egen eller för annans räkning tar emot, begär eller blir lovad en belöning eller förmån för sin tjänsteutövning. Man behöver inte i praktiken ha påverkats i sitt handlande för att brottet ändå skall anses begånget.

Gränsen mellan vad som är straffbart att ta emot och vad som inte är det, är ibland svårbedömd. Man kan dock konstatera att det ställs särskilt höga krav på oss, som verkar inom den offentliga sektorn - kommun, landsting och staten.

Den, som utger eller erbjuder en muta, begår på motsvarande sätt ett brott som kallas bestickning

Reglerna gäller för alla

Lagreglerna om tagande av muta i Brottsbalken 20 kap och dessa riktlinjer gäller för alla i kommunorganisationen, d v s **alla anställda och förtroendevalda**.

För den som utger en muta finns motsvarande straffregler om bestickning i Brottsbalken 17 kap.

Straffbart

Att motta eller utge en muta är straffbart och kan medföra böter eller fängelse för den som tar emot eller ger en muta. Straffen drabbar den som felat personligen.

Det har ingen betydelse för straffbarheten om man tar ledigt och medverkar i ett evenemang e d på sin fritid, som skulle vara fel att delta i under arbetstid.

När bör man vara extra försiktig

Några typiska situationer när man bör tänka sig noga för är vid erbjudanden om gåvor, provisioner, restaurangbesök, fester, resor, fritidsarrangemang, testamentsförordnanden, rabatter, gratistjänster eller krediter.

De grupper i en kommun, som har en särskilt känslig eller utsatt ställning, är

- De som medverkar vid upphandling (t ex upphandlare, inköpare i organisationen)

- De som arbetar mot bygg- och entreprenadbranschen (t ex beställare av byggtjänster o d)
- Myndighetsutövande personal (t ex vid tillståndsgivning och tillsyn)
- Beslutsfattare (t ex förtroendevalda, chefer, delegater)
- Vårdpersonal (t ex de som utför hemtjänst)

Hur bör man agera

Om du är osäker på hur ett erbjudande om en gåva eller förmån ska hanteras bör du ta upp frågan med din chef eller kommunens jurist för bedömning. Om du erhåller något, som inte bör tas emot, återsänd varan eller avböj erbjudandet och informera givaren om kommunens riktlinjer.

Reagera om något olämpligt misstänks

Om du blir utsatt för försök till olämplig påverkan ska du genast meddela det till din chef eller annan lämplig person.

Får du reda på eller misstänker att något oriktigt förekommer inom kommunen ska du informera din chef eller kommunens ledning. Vidare finns alltid möjligheten att vända dig direkt till kommunens internrevision eller till polis och åklagare.

Vad kan jag ta emot

Gåvor eller förmåner, som rimligen inte kan anses påverka någons handlande, är **i regel acceptabelt att ta emot**. Som exempel kan nämnas:

- Enstaka, befogade måltider av enkel, vardaglig karaktär i samband med utförande av arbete (ex: dagens lunch, kaffe med dopp e d)
- Mindre varuprover, reklamprodukter, enklare bruks-/prydnadsföremål eller minnesgåvor (ex: almanacka, bok, penna, T-shirt, keps e d)
- Enklare uppvaktning på födelsedagar eller vid sjukdom (ex: blombukett, chokladask, bok, present till lågt värde e d)

Någon fastställt ekonomiskt gränsvärde för "riskfria" gåvor eller förmåner, finns inte. Överstiger värdet 3-400 kr bör man dock tänka efter extra noga, innan en gåva eller förmån tas emot. En gåva eller förmån, oavsett värde, kan dock vara straffbar om avsikten är att direkt påverka ditt handlande!

I samband med en förestående eller pågående upphandling e d kan det dessutom vara olämpligt att ens motta sådant (t ex fika eller lunch), som i en annan situation skulle anses som acceptabelt.

Vad ska jag inte ta emot

Exempel på gåvor eller förmåner, som kan vara straffbara, och därför **inte ska tas emot**:

- Deltagande i leverantörers resor, firmafester, restaurangbesök, andra nöjes-, kultur-, idrotts-, jakt-, golf- eller semesterarrangemang o d
- Kontanter, värdepapper, presentkort, penninglån, borgensåtaganden, skuldtäckning o d
- Rabatter med särskilt gynnsamma villkor, d v s sådana som inte alla kan få.
- Efterskänkande av köpeskilling, fordran, amortering, ränta e d
- Bonusförmån, t ex för kommunens varuinköp, flygresor eller hotellvistelser om förmånen tillfaller den anställde och inte kommunen
- Att privat få förfoga över t ex fordon, båt, fritidsbostad, maskiner e d
- Alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror
- Överbetalning eller extra ersättning eller förmåner för utförda tjänster

ATT TÄNKA PÅ

Ett sätt att undvika problem är att helt avstå från att ta emot några som helst gåvor eller förmåner.

Vid tvekan var försiktig. En gåva eller förmån, som du avstått ifrån, behöver du aldrig ångra!

Om det upplevs besvärande att tacka nej – hänvisa till kommunens strikta policy.

Om du bjuds på ett evenemang av en leverantör där allt är gratis och det är så där "extra roligt" - så är det förmodligen inte alls så roligt som du tror!

Om JÄV

Vad säger lagen

Lagreglerna om jäv finns bland annat i Förvaltningslagen och i Kommunallagen. Reglerna talar om när en **anställd eller förtroendevald** ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att hans eller hennes opartiskhet kan ifrågasättas, d v s man anses jävig.

När tillämpas reglerna

Jävsreglerna gäller vid **all ärendehantering** och riktar sig till den som på något sätt kan påverka ärendets utgång. I första hand gäller reglerna vid beslutande och föredragande, men även för den som medverkat genom att t ex utreda och upprätta ett förslag till beslut.

När är man jävig

Jäv kan föreligga vid följande tillfällen:

- Om du eller någon närstående är part i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för dig eller någon närstående (*sakägar-, intresse eller släktskapsjäv*). *OBS: För fullmäktigeledamöter gäller endast denna punkt.*
- Om ett ärende överklagats eller av annat skäl ska avgöras i en högre instans och du tidigare deltagit i den slutliga handläggningen i den lägre instansen (*tvåinstansjäv*).
- Om du är ställföreträdare eller ombud för någon av parterna i ärendet (*ställföreträdar- och ombudsjäv*).
- Om det finns någon annan särskild omständighet som kan rubba förtroendet för din opartiskhet (*s k delikatessjäv*), t ex om du är
  - vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet
  - ekonomiskt beroende av en part eller intressent
  - engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma om att det brister i förutsättningarna för en opartisk handläggning av ärendet

I kommunens verksamhet förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. I alla sådana fall bör en försiktighetsprincip tillämpas, som innebär att det kan vara bäst att avstå från att delta i handledningen av ärendet "för säkerhets skull".

Verkan av jäv

Om du är jävig får du **inte delta i eller närvara vid handläggningen av ärendet**. Det innebär att du normalt inte får vidta någon åtgärd i ärendet överhuvudtaget. I fullmäktige eller vid offentliga nämndsammanträden behöver man dock ej lämna lokalen, men det rekommenderas att så ändå görs i normalfallet.

Om du känner till någon omständighet, som kan antas utgöra jäv mot dig, ska du **själv** meddela detta, normalt till din chef eller

ordföranden vid sammanträde. Är du tveksam om jäv föreligger bör du ta upp frågan till diskussion.

Om du skulle delta i ett ärendes handläggning fast du är jävig kan du orsaka försening på grund av överklagande av beslutet i ärendet. Sådana situationer är också ofta förenade med en förlust av förtroende från allmänhetens sida, för såväl kommunen, som för den enskilde tjänstemannen eller den förtroendevalde.

Ansvaret för att lagarna följs

Det ingår i kommunens ansvar för sin verksamhet att informera sina anställda och förtroendevalda om de lagar som gäller och hur de ska tillämpas inom den egna organisationen. I frågor som rör mutor, bestickning eller jäv har många organisationer också kompletterat lagstiftningen med särskilda riktlinjer för sin egen verksamhet. Som ett led i detta har kommunfullmäktige beslutat om dessa vägledande principer.

Det är angeläget att man skapar förutsättningar för återkommande diskussioner om hur regler och riktlinjer ska tillämpas och det kan vara lämpligt att ta upp detta på arbetsplatsmöten och liknande.

Det är ditt ansvar som anställd eller förtroendevald inom kommunen att sätta dig in i och följa de lagar och riktlinjer som gäller. Det innebär bland annat att i diskussion med dina chefer, medarbetare och kolleger aktivt medverka till att tillämpningen av regler och riktlinjer på din arbetsplats uppfyller högt ställda krav.

Upplysningar

Ytterligare upplysningar eller råd kan fås från kommunens jurist, tel 0155-248335.

På hemsidan hos "Instituet Mot Mutor" finns en rättsfallssamling, som visar hur domstolar bedömt frågor om muta och bestickning i olika sammanhang, www.institutetmotmutor.se.

Dessa riktlinjer är beslutade av kommunfullmäktige 2011 04 12.